

Fiatalok foglalkoztatását célzó programok hatásvizsgálatainak tanulságai

lengyel, magyar, olasz és spanyol példák alapján

A foglalkoztatáspolitikai egyik kiemelt kérdése, hogy melyik munkaerőpiaci programok segítik a fiatalok foglalkoztatottságát a leginkább és a legköltséghatékonyabb módon. A következőkben összefoglaljuk a Youth Employment PartnerSHIP projekt négy tanulmányának legfontosabb tanulságait. Az alábbiakban bemutatott javaslatok segítséget nyújtanak a fiatalokat (vagy más csoportokat) célzó munkaerőpiaci programok megtervezéséhez és fejlesztéséhez, valamint hasznos támpontként szolgálhatnak a tagállamok számára az Európai Bizottság által javasolt „Híd a munkahelyekhez” program megvalósításához.

A Youth Employment PartnerSHIP projekt tanulmányokban közös, hogy fiatalokat célzó munkaerőpiaci programok hatásait vizsgálják egy adott országban, ún. „tényellentétes” kvantitatív módszerek segítségével, adminisztratív adatok alapján. A vizsgált országokban a fiatalkori munkanélküliség kivétel nélkül komoly gondot jelent, de a probléma jellege helyenként eltérő. Amíg Olaszországban és Spanyolországban az elsődleges kihívást a fiatalok foglalkoztatásának stabilitása jelenti, addig Magyarországon és Lengyelországban a hátrányos helyzetű fiatalok körében már a munkába lépés is nehézséget okozhat.

Ország	Elemzett program	Fő eredmények
LENGYEL-ORSZÁG	(1) Bértámogatás (2) Különböző aktív munkaerőpiaci programok	A programoknak enyhe pozitív hatása van a foglalkoztatásra, de ez időben hamar eltűnik. Ez alól kivétel a közmunka, amely komoly negatív hatással bír, kiváltképpen a hátrányos helyzetű fiatalok körében.
MAGYAR-ORSZÁG	90 napos munkatapasztalat-szerzési program	A program nagyobb valószínűséggel segíti a munkához jutást, mint a közmunka, de nem jut el a leginkább segítségre szoruló fiatalokhoz.
OLASZ-ORSZÁG	Együttesen: (a) új (vagy határozott idejű szerződésből átalakított) határozatlan idejű szerződések után járó társadalombiztosítási hozzájárulás-visszatérítés; (b) csökkentett elbocsátási költségek határozatlan idejű szerződések esetén	A két szabályozás-változás együttesen pozitívan hat az újonnan létrejövő határozatlan idejű munkaszerződések arányára. A hatás különösen nagy a fiatal férfiakra, de jóval kisebb a fiatal nőkre.
SPANYOL-ORSZÁG	Gyakornoki szerződés	A program nem segíti elő hatékonyan a fiatalok állandó munkahelyhez, illetve munkához jutását, sőt jelenlegi formájában rontja az esélyeket.

A program célzását érdemes finomhangolni.

A munkaerőpiaci programok hatása célcsoportonként - például nem, kor és iskolázottság szerint - eltérő lehet, és e különbségekre tekintettel kell meghatározni a program szabályait.

Akkor lesz hatékony egy intézkedés, ha az egyes programok elsődlegesen azokat a csoportokat célozzák, és azok vesznek részt benne, akikre várhatóan a legerősebb a program hatása. Ily módon egyszerre lehet biztosítani a méltányosságot, növelni a programok pozitív hatásait és gondoskodni arról, hogy a program elsősorban ne olyan fiatalokat támogasson, akik segítség nélkül is jó eséllyel indulnak a munkapiacra.

Élvezzenek elsőbbséget a hátrányos helyzetű csoportok.

Az aktív munkaerőpiaci programoknak nagy figyelmet kell fordítaniuk a kiszolgáltatottabb helyzetben lévő fiatalokra. Ezzel szemben ma több ország esetében kimutatható, hogy a költséges aktív munkapiaci programokban leginkább az eleve jobb kilátásokkal rendelkező fiatalok vesznek részt, annak ellenére, hogy a program hatása legalább ugyanolyan nagy a hátrányos helyzetű fiatalokra. Ezért fontos, hogy a munkánélküli fiatalok teljes csoportja helyett egyes hátrányos helyzetű csoportok legyenek a bevezetett munkaerőpiaci ösztönzők célkeresztjében.

Rugalmas, minél inkább személyre szabott beavatkozásokra van szükség.

Bár az általános foglalkoztatási és bértámogatások hasznosak lehetnek recesszió idején (mint például a jelenlegi COVID-19 válság alatti), a programokat úgy érdemes megtervezni, hogy a legrosszabb (és leginkább tartós) következményekkel szembesülő csoportok élvezzenek elsőbbséget.

Foglalkozni kell a nemi egyenlőtlenségekkel.

A tanulmányok többsége arra jutott, hogy a nőket kevésbé segítik a vizsgált programok, mint a férfiakat. A döntéshozóknak meg kell érteniük, mely tényezők okozzák a nemi különbségeket, és ezeket figyelembe kell venniük, amikor a programtervet alakítják ki, illetve a megvalósítás mikéntjét dolgozzák ki. Ez különösen fontos lesz az elkövetkező években, mivel az Ifjúsági Garancia Program a későbbiekben kiterjed a nem dolgozó, nem tanuló (NEET) 25-29 évesekre is, akik nagy arányban kisgyermekes édesanyák. E csoport esetében például fontos lesz, hogy a döntéshozók külön figyelmet fordítsanak a részmunkaidős állások támogatására és a bölcsődei ellátás hozzáférhetőségének növelésére.

Rendszeres hatásvizsgálatokra van szükség.

A közvagyon felelősségteljes felhasználásához szükség van arra, hogy az aktív munkaerőpiaci programokról értékelések szülessenek. Egy megbízható hatástanulmány hasznos adalékokkal szolgálhat a programok fejlesztéséhez, finomhangolásához. Egyre több országban állnak rendelkezésre jó minőségű adminisztratív adatok; ezeket felhasználva a munkaügyi központok és a döntéshozók részletesebb tudást szerezhetnek a programok hatásairól. Ahhoz, hogy ez a visszacsatolási folyamat igazán hatékony legyen, az adatgyűjtési és -előkészítési folyamatokat célszerű a hatástanulmányok igényeivel összehangolni.

Érdemes pilot programokkal és terepkísérletekkel kezdeni.

Ambiciózus és költséges támogatások bevezetése előtt erősen javallott kisebb léptékű terepkísérleteket végezni, amelyek segítségével előzetes becslés adható a program hatásaira vonatkozóan.

A hatástanulmányok tanulságait ajánlatos figyelembe venni. Az esetleges eredménytelenség is tanulságokkal szolgálhat. Általános gyakorlattá kellene válnia annak, hogy a munkaerőpiaci programokat (és egyéb szakpolitikákat) a tapasztalatok alapján továbbfejlesztik, alakítják. Az egyes programok hatása változhat az évek során, ezért célszerű rendszeres felülvizsgálatokat végezni. A rövidebb távra bevezetett válságkezelő programokat is igazítani kell a válsághelyzet alakulásához.

Célszerű a program hozzáférését, a megvalósítás mikéntjét és a monitoring módszertanát is pontosan, a részletekre odafigyelve kidolgozni.

Azt, hogy hányan lépnek be egy munkaerőpiaci programba, illetve a programok hatékonyságát nagyban befolyásolják a konkrét megvalósítás részletei. Ajánlatos nagy körültekintéssel megtervezni a programokkal kapcsolatos kommunikációt, valamint a program célkitűzéseinek megvalósítását garantáló szabályokat és ösztönzőket. A hátrányos helyzetű fiatalok programokba való bekerülésének elősegítése érdekében e csoportra külön kiértékelési és monitoring indikátorokat szükséges meghatározni. Emellett a foglalkoztatási szolgálatokat erősebben arra kell ösztönözni, hogy a munkapiacra kedvezőtlenebb eséllyel rendelkező fiatalokat is bevonják a programokba.

További információ: Fiatalokat célzó foglalkoztatási programok hatásvizsgálatai (angolul) és egy módszertani útmutató (angolul és magyarul) elérhető itt: <http://yepartnership.ibs.org.pl/publications>

A „Youth Employment PartnerSHIP: evaluation studies in Spain, Hungary, Italy and Poland” célja, hogy értékelje a fiatalokat célzó foglalkoztatási kezdeményezéseket e négy európai országban. A projekt 1,8 millió eurós támogatásban részesül Izlandtól, Liechtensteintől és Norvégiától az „EEA and Norway Grants Fund for Youth Employment” (az EGT Alap és a Norvég Alap ifjúsági foglalkoztatást támogató programja) révén.